

การเคลื่อนไหวของกรรมกรหญิงโรงงานทอผ้า พ.ศ.2504-2519

นางสาวจिरกาญจน์ สงวนพวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาประวัติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ.2538

ISBN 974-632-289-3

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I19424176

FEMALE TEXTILE WORKERS' MOVEMENT IN THAILAND, 1961-1976.

MISS CHIRAKARN SA-NGUANPUAG

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement
for the Degree of Master of Arts

Department of History
Graduate School
Chulalongkorn University

1995

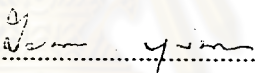
ISBN 974-632-289-3

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การเคลื่อนไหวของกรรมกรหญิงโรงงานทอผ้า พ.ศ. 2504-2519
โดย นางสาวจิราภรณ์ สงวนพวก
ภาควิชา ประวัติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สังคีต พิริยะรังสรรค์

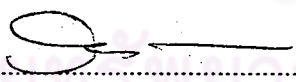
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

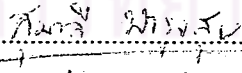
.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ อุดสุวรรณ)

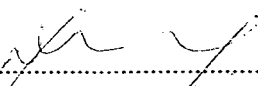
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.ปิยนาด บุนนาค)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สังคีต พิริยะรังสรรค์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี บำรุงสุข)

.....กรรมการ
(อาจารย์สุวิมล รุ่งเจริญ)

จิราภรณ์ สงวนพวก : การเคลื่อนไหวของกรรมกรหญิงโรงงานทอผ้า พ.ศ.2504-2519
(Female Textile Workers' Movement in Thailand, 1961-1976.)

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา ผศ.ดร.สังคีต พิริยะรังสรรค์, 180
หน้า ISBN 974-632-289-3

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ มุ่งศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การเคลื่อนไหว รูปแบบการเรียกร้อง การรวมกลุ่มระหว่างกรรมกรหญิง และระหว่างกรรมกรหญิงกับองค์กรภายนอก รวมทั้งการตอบสนองข้อเรียกร้องจากนายจ้างระหว่างพ.ศ.2504-2519 โดยใช้เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เป็นช่วงแบ่งในการศึกษา เพราะเหตุว่าภายหลังเหตุการณ์ดังกล่าว การเคลื่อนไหวของกรรมกรหญิงมีทิศทางที่ชัดเจนมากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากกรรมกรหญิงนอกจากจะได้เรียนรู้ประสบการณ์ของนักศึกษาและผู้นำกรรมกรแล้ว พวกเขายังได้เรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ จำนวนมากด้วยตัวเองอีกด้วย

ผลการศึกษาพบว่า ในช่วงก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่เป็นเหตุให้เกิดการเคลื่อนไหวเรียกร้องในหมู่กรรมกรหญิงโรงงานทอผ้า ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว กรรมกรหญิงจำนวนหนึ่งได้เรียกร้องให้นายจ้างปรับปรุงสภาพการทำงาน ค่าจ้าง และให้นายจ้างปฏิบัติตามกฎหมาย การเคลื่อนไหวของกรรมกรหญิงในช่วงนี้ยังไม่มีแนวทางเคลื่อนไหวที่ชัดเจนนัก และไม่รุนแรง ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดทางการเมือง

ภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 การเคลื่อนไหวของกรรมกรหญิงมีการเปลี่ยนไปเนื่องจากบรรยากาศทางการเมืองมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น และกรรมกรหญิงส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลทางความคิดจากกลุ่มนักศึกษา ในช่วงนี้การเคลื่อนไหวเรียกร้องของกรรมกรหญิงมีลักษณะรุนแรงมากขึ้น แม้ว่าประเด็นการเรียกร้องจะยังคงเป็นประเด็นเดียวกับในช่วงก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ก็ตาม การเคลื่อนไหวของกรรมกรหญิงจึงถูกต่อต้านจากนายจ้าง รัฐบาล ตลอดจนกลุ่มพลังฝ่ายขวาที่ฟื้นตัวขึ้นใหม่ การเผชิญหน้ากันระหว่างสองฝ่ายเกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ ตราบจนกระทั่งเมื่อเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 การเคลื่อนไหวของกรรมกรหญิงโรงงานทอผ้า จึงได้ตกต่ำลงอีกครั้งหนึ่ง

Chirakarn Sa-nguanpuag : Female Textile Workers' Movement in Thailand, 1961-1976. Thesis Advisor : Asst. Prof. Suwadee Tanaprasitpatana Ph.D. , Asst. Prof. Sungsidh Pirijarangsan Ph.D. 180 pages , ISBN 974-632-289-3

This thesis is a study of factors that influenced the style of protest, the formation of both the female workers themselves and with outside organizations, and the employers' responses from 1961 to 1976. The dividing line in the structure of this study is provided by the incident of 14 October, 1973. The reason is that after that the direction of the movement became clearer. Their new experiences were being guided by students and workers' leaders and also being learned by themselves.

The result of the study shows that before 14 October, 1973, economics were the most important factor that caused the movement among the female textile workers. During that time, a member of the workers demanded the employers to improve their working conditions, wages, and law enforcement. The movement during that time had no clearly style and not militant because of the political limitations.

After 14 October, 1973, the movement of the female textile workers were changed. Politics became more emphasized on Democracy and a number of workers was influenced by the opinions of the students. During that time, the style of movement tended to be more militant, though it was the same issue as the incident before 14 October, 1973. Thus, the movement by the female textile workers had been protested by the employers, the government and the new extremely right group. The oppositions came up from time to time. Finally, after the crisis of 6 October, 1976, the movement of the female textile workers declined.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความช่วยเหลือของทุกท่านที่เกี่ยวข้องและกำลังใจจากทุกคน ผู้เขียนต้องขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงท่านแรกคือ ผศ.ดร. สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา อาจารย์ที่ปรึกษา และผศ.ดร.สังสิต พิริยะรังสรรค์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ซึ่งเป็นผู้ให้กำลังใจและพยายามเข้าใจการทำงานของลูกศิษย์มาตลอด ไม่เคยแม้แต่จะทำให้เสียกำลังใจ กับขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์ทุกท่านที่ให้ความเอ็นดูและช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาทุกครั้ง

ขอขอบพระคุณ คุณสรวงสุรัตน์ มรรคา เจ้าหน้าที่กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน และคุณสุนทรี อาสะวีย์ จากสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นธุระช่วยติดต่อหาข้อมูล ศ.กระแสร์ รศ.สายัณห์ มาลยาภรณ์ ดร.ลมูล รัตตากร และอาจารย์พอพันธ์ อูยานนท์ ที่ให้คำแนะนำและเป็นกำลังใจตลอดมา

ขอขอบคุณกำลังใจจากแดนไกลทุกท่านที่ส่งมาให้อย่างสม่ำเสมอ และกำลังใจใกล้ตัว ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนพี่น้องที่ทั้งในภาควิชาประวัติศาสตร์ และจากหอพักศึกษิตนิเวศน์จำนวนนับไม่ถ้วนจนต้องขอภัยที่ไม่ได้เอ่ยชื่อ เนื่องจากกลัวตกหล่น เจ้าตัวจะน้อยใจ

ขอขอบพระคุณผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านที่ให้ความร่วมมืออย่างเป็นกันเอง และขอขอบคุณมูลนิธิเพื่อนหญิงที่ให้การสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ที่สำคัญที่สุด ต้องขอขอบพระคุณ คุณพ่อคุณแม่ กำลังใจใกล้ตัวที่สุด ไม่มีคำกล่าวใดจะให้มากกว่านี้เพราะเต็มต้นในใจเสมอมา

สุดท้าย ขอขอบใจตัวเองที่อดทนทำมาตลอด ทั้งที่อยากละทิ้งไปหลายครั้งหลายครา ไม่เคยมีครั้งไหนจะอดทนได้นานเท่าครั้งนี้เลย

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	
กิตติกรรมประกาศ.....	
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์.....	4
ขอบเขตการศึกษา.....	4
สมมติฐาน.....	4
วิธีดำเนินการวิจัยและเก็บข้อมูล.....	5
ข้อจำกัดในการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2 อุตสาหกรรมทอผ้าในประเทศไทย พ.ศ.2504-2516.....	7
การเกิดโรงงานทอผ้า และโรงงานปั่นด้าย.....	7
ปัจจัยที่ทำให้เกิดการขยายตัวของโรงงานทอผ้าพ.ศ.2504-2516.....	10
1. นโยบายเศรษฐกิจแบบเสรีและแผนพัฒนาเศรษฐกิจ.....	11
2. การลงทุนร่วมระหว่างผู้ประกอบการชาวไทยและชาวต่างชาติ.....	18
อุตสาหกรรมทอผ้า.....	26
1. โรงงานและผู้ประกอบการ.....	26
2. กระบวนการทอผ้าด้วยเครื่องจักร.....	29
3. ตลาด.....	30
3 แรงงานหญิงในอุตสาหกรรมทอผ้า.....	33
แรงงานในระยะก่อนแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1.....	33
การเกิดกรรมกรหญิง.....	34
แรงผลักดันทางเศรษฐกิจต่อหญิงสามัญชน.....	36
การเข้าสู่โรงงานทอผ้าของกรรมกรหญิง.....	44

กรรมกรหญิงในอุตสาหกรรมทอผ้า.....	53
4 การเคลื่อนไหวของกรรมกรหญิงก่อน 14 ตุลาคม พ.ศ.2516.....	57
ปัญหาจากการทำงานซึ่งนำไปสู่การเรียกร้องของกรรมกรหญิง.....	57
1. สภาพการทำงาน.....	57
2. ค่าจ้าง.....	64
3. สวัสดิการ.....	67
การเคลื่อนไหวของกรรมกรหญิง.....	72
1. กรณีการเคลื่อนไหว.....	77
1.1 โรงงานไทยโตเรเท็กซ์ไทมิลล์.....	77
1.2 โรงงานทอผ้าสยามเส้นใยประดิษฐ์การทอ.....	78
1.3 โรงงานทอผ้าล็กก็เทกซ์ (ไทย) จำกัด.....	78
1.4 โรงงานไทยเทียนเทโทรร้อน.....	79
1.5 โรงงานธนบุรีทอผ้าลูกไม้.....	79
1.6 โรงงานบีโอนี่.....	79
2. สรุปและวิเคราะห์การเคลื่อนไหว.....	80
2.1 สาเหตุการเคลื่อนไหว.....	80
2.2 ลักษณะการเคลื่อนไหว.....	81
2.3 ผลที่ได้รับ.....	83
2.4 ผลกระทบต่อส่วนรวม.....	83
3. การสนับสนุนขององค์กรภายนอก.....	84
ปัจจัยที่จำกัดการเคลื่อนไหว.....	87
1. กฎหมาย.....	87
2. การควบคุมของนายจ้าง.....	89
3. จิตสำนึกเรื่องความกตัญญู.....	92
4. ความอยู่รอด.....	93
5 การเคลื่อนไหวหลัง 14 ตุลาคม 2516-6 ตุลาคม 2519.....	96
เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 กับสภาพทางการเมืองที่เอื้ออำนวยต่อการเคลื่อนไหว	

ของกรรมกรหญิง.....	96
1. ความคิดเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชน.....	98
2. นโยบายของรัฐบาลประชาธิปไตย.....	99
ปัจจัยสนับสนุนจากองค์กรภายนอก.....	103
1. ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย(ศนท.).....	103
2. ศูนย์ประสานงานกรรมกรแห่งชาติ.....	107
3. สหภาพแรงงานแห่งประเทศไทย.....	110
4. นักวิชาการ.....	111
การประสานงานระหว่างกรรมกรหญิงกับองค์กรภายนอก.....	111
การเคลื่อนไหวของกรรมกรหญิง.....	115
1. กรณีการปลดกรรมกรพ.ศ.2517.....	115
2. กรณีสแตนด์คาร์ทการ์เมนต์พ.ศ.2518.....	118
3. กรณีลัทธิเทกซ์ (ไทย) พ.ศ.2519.....	123
4. กรณีการประท้วงของโรงงานฮาร์วพ.ศ.2519.....	126
วิเคราะห์การเคลื่อนไหว.....	128
1. สาเหตุของการเคลื่อนไหว.....	128
2. ลักษณะและรูปแบบ.....	129
3. ผลที่ได้รับ.....	130
4. ความแตกต่างของการเคลื่อนไหวก่อนและหลัง 14 ตุลาคม 2516.....	131
5. จิตสำนึกของกรรมกรหญิง.....	134
6. ปฏิกริยาจากฝ่ายต่อต้านกรรมกรหญิง.....	137
7. กรณีจับกุมนิสิตนักศึกษาที่อ่อนน้อยพ.ศ.2519.....	143
8. 6 ตุลาคม 2519 กับการสิ้นสุดการเคลื่อนไหวของกรรมกรหญิง.....	147
6 บทสรุป.....	150
รายการอ้างอิง.....	153
ภาคผนวก ก.....	168
ภาคผนวก ข.....	175

ภาคผนวก ค.....179

ภาคผนวก ง.....181

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย